

Tarih ve Mitolojinin Kenti

Troya

Yolu Çanakkale'ye düşen gezginleri, Hisarlık Tepesi'ne yaklaşılırken dev bir tahta at karşılıyor. Bu tahta atı gördüğünüzde anlayın ki tarihteki en ünlü kentlerden birine geldiniz, Troya'dasınız. Troya savaşının sonunda kullanılan tahta at gibi bu at da Kaz Dağı'nın (İda) çamlarından yapılmıştı. 2004 yılında çekilen "Troy" adlı filmde kullanılan tahta at da sonradan Çanakkale'ye getirildi ve burada sergilenmeye başladı. Bu atın öyküsüse bir aşkla başlayan ve unutulmaz bir savaşa dönüşen destanın bir parçası.

Troya dendiğinde akla ilk gelen, ünlü Troya Savaşı. Söylencelerle süslenmiş bu savaş, ünlü ozan Homeros'un İlyada adlı eseriyle ölümsüzleşmiş. Bu nedenle Troya'dan söz ederken tarihi gerçeklerle söylenceler iç içe geçmiş gibi düşünülüyor. Troya savaşının söylencesel öyküsü Iolkos kralı Peleus ile Okyanus kızları diye anılan Nereidlerden biri olan Thetis'in düğün töreninde başlar. Düğüne haset tanrıçası Eris çağrılmamıştır. Buna çok kızan Eris, bir oyun oynamaya karar verir ve herkesin göreceği bir yere bir elma bırakır. Elmanın üzerinde "En güzele" yazmaktadır. Elmanın kime verileceği konusunda anlaş-

ma sağlanamaz, Troya prensi Paris'in hakemlik yapmasına karar verilir. Antikçağ söylencelerinde bu olay, dünyanın ilk güzellik yarışması olarak anılıyor. Her üç tanrıça da Paris'e kendisini seçerse çeşitli armağanlar vereceklerini söylerler. Hera onu, Asya Kıtası'nın hakimi ve dünyanın en zengin insanı yapmayı teklif eder. Athena'nın önerisi, Paris'i dünyanın en yakışıklı, en akıllı insanı ve en güçlü savaşçısı yapmaktır. Afrodite'inkiye dünyanın en güzel kadınının aşkını vermektir. Bu kadın Spartalı Helen'dir. Sonuçta Paris Afrodite'in önerisini kabul eder ve altın elmayı ona verir. Paris'in Sparta'ya gidip Helen'i kaçırması ve Troya'ya getirmesi Akhaları çok kızdırır ve ordularını toplayıp Troya'ya gelirler. Böylece ünlü savaş başlamış olur. Söylence, uzun zaman süren bu savaşın sonunda Akhaların galip geldiğini ve Troya'yı yakıp yıktıklarını söylüyor.

Bu elbette işin söylence yanı. Gerçekteyse Akhaların Troya'ya saldırımları ekonomik nedenlere dayanıyordu. Ticaretin bilindiği çağlardan beri Ege dünyası, Akdeniz'i Karadeniz'e bağlayan ticaret yolları, altın, kumaş, kenevir, gemi kerestesi, kurutulmuş balık, tahıl, köle, amber, şarap, yeşim ve zeytinyağı gibi mallarla yüklü gemilerin boğazlardan geçişi bugün Çanakkale Boğazı dediğimiz yer olan Hellepontus'un ağzında kurulu Troya'nın denetimindeydi. Troya'nın savaş gemileri bunlardan vergi alıyordu. Tunç Çağı'nın ortalarında ticaret yollarının çoğuna hakim olan Mykene, yanına Grek yarımadasının öteki krallıklarını da katarak Troya'nın buradaki egemenliğine son vermek istemiş ve bu savaşların asıl nedenleri unutulup zamanla Homeros gibi ozanların dilinde romantik bir kahramanlık destanına dönüşmüştü.

Troya kentinin söylence kılıfından çıkıp gerçekliğe bürünmesi, Schliemann adlı bir araştırmacının 1800'lü yılların sonlarında yaptığı kazılarla oldu. Schliemann, Homeros'un anlattığı Troya'nın peşindeydi. Zamanın araştırmacılarının çoğu, Troya'yı şimdiki küçük Pınarbaşı köyü olarak gösteriyorlardı. Veriler çoğunlukla Homeros'un İlyada adını verdiği destanında anlattığı bilgilere dayanıyordu. Schliemann, yaptığı araştırmalarda bu bölgenin Homeros'un anlattıklarına uygun olamayacağını gördü. Elindeki bilgileri değerlendiren Schliemann, Pınarbaşı'na yaklaşık iki saat uzaklıkta bulunan Hisarlık Tepesi'ni kazmaya karar verdi. Tutkuyla aradığı Troya kenti ve Kral Priamos'un ünlü hazinesi bu tepenin altında yatıyor olmalıydı.

Ne var ki Schliemann, kazdığı yerde hiç beklemediği başka şeyler de buldu: Troya olduğunu düşündüğü harabelerin altında başka harabeler de vardı ve bunun altında başkası ve bunun altında başkası... Tepe kat kat soyulması gereken muazzam bir soğana benziyordu. Bu katların her birinde başka başka insanların yaşamış oldukları görülüyordu. Uluslar yaşamışlar ve ölmüşlerdi, kentler kurulmuş ve yıkılmıştı. Schliemann Homeros'un Troya'sını bulmaya çalışırken bir yıl içinde o ve yardımcıları yedi tane, sonraları da iki kent daha buldu. Peki, Homeros'un anlattığı Troya, bu dokuz kentten hangisiydi? Açık olan, en alttaki katın tarih öncesinden kaldığıydı. En eski kattı bu; o denli eskiydi ki, burada oturanlar henüz maden kullanmayı bilmiyorlardı. Sonraki yıllarda, araştırmacılar bu bölgede dokuz tarihi kent ve yaklaşık otuzdan farklı yerleşim belirlediler. Bunun anlamı burada birçok farklı kültürün yaşadığı ve dönem dönem yıkıldıkça kenti yeniden yaptıklarıydı. Homeros'un Troya'sıysa altıncı katmandı.

Gökhan Tok

Kaynaklar

Ceram, C., W., *Tannılar, Mezarlar ve Bilginler*, Çeviri: Hayrullah Örs, Remzi Kitabevi, 1969.
Sevinç, N., Sevinç, M., G., *Troia, A Turizm Yayınları*, 1992.
http://www.kenthaber.com/Arsiv/AntikSehirler/CANAKKALE/Merkez/AntikSehir_123.aspx

Troya'yla İlgili Notlar:

- Söylenceye göre Akhalar Troya kentine tahta bir atın içine gizlenerek girmiş, gece olup da kent uykuya dalınca, atın içinden çıkan savaşçılar kapıları açıp Akha ordusunu içeri almış ve Troya'yı ele geçirmişlerdi. Kazibilimciler kent duvarlarında rastladıkları bazı çatlaklardan sonra bu söylencenin doğru olmayabileceğini, Troya'nın yenilmesindeki en büyük nedenin büyük bir deprem olabileceğini söylüyorlar. Surların zarar görmesi kenti savunmasız bırakmış ve Akha ordusu bu yolla kente girebilmiş olabilir.
- Troya kazılarını günümüzde Almanya'nın Tübingen Üniversitesi'ne bağlı kazibilimciler yürütüyor. Kazıbaşkanlığı görevini yakın zamana dek sürdüren Manfred Korfmann, Türk vatandaşlığına geçmiş ve Osman adını almıştı. Onun ölümünün ardından, görevini Ernst Pernicka devraldı.
- Troya'yı bulan ve gün ışığına çıkaran Heinrich Schliemann, bir kazibilimci değildi. Bu nedenle bulduğu hazinenin ünlü Kral Priamos'a ait olduğunu düşündü. Oysa bu hazine ondan yaklaşık 1000 yıl önce yaşamış başka bir krala aitti.
- Troya kentinin bir diğer adı da İlion. Homeros bu isimden yola çıkarak eserinin adını İlyada koymuştu. Rivayete göre İlyada Büyük İskender'in en sevdiği eserlerden biriymiş ve onu sık sık okurmuş.